

NETE

Lyne Uytterhoeven
(door Anne-Marie Tassier)

OVER DE MAKER

Lyne Uytterhoeven (°Leuven, 1986) is sociaal werkster in Brussel. Als kind verslond ze liefst hele dikke jeugdboeken en ze begon zelf te schrijven op haar zestiende. Ze stuurde het manuscript van haar boek *Nete* op naar De Zoute Zoen; een wedstrijd voor jeugdboeken vanaf 12 jaar. Als je die wint krijg je niet alleen vijfduizend Euro maar mag je naar een bootcamp waar je les krijgt van jeugdschrijvers die je tips geven en je helpen je stijl te vervolmaken. Lyne won en zo werd haar boek uitgegeven. Sindsdien blijft ze schrijven: van kortverhalen tot romans, van kinderverhalen tot historische fictie.

1. VERHAAL

De cover

- Wat zie je? Wat dacht je toen je dit boek voor het eerst zag?
- Kreeg je zin om meteen te beginnen lezen?
- Vertelt de illustratie iets over de inhoud? Over de tijd waarin het speelt?
- Heb je er nog eens naar gekeken toen je het boek uit had en begreep je dan alle elementen? Het water, het bootje, het meisje, de vrouw linksboven, de zwarte raven?

Personages

- Kun je de personages opnoemen en vertellen wie ze zijn?

Nete van Molle 14 jaar, ze is slim, handig en dapper. Een "natuurkind" Ze heeft magische krachten. Ze is genoemd naar de rivier de Nete bij Lier.

Flien een wijze oude vrouw die zieke mensen kan genezen, kan 'helen'. Ze is een Balansbewaker en woont in Lyere aan de samenvloeiing van de Grote en de Kleine Nete.

Jokke, een straatkind uit Herenthals dat kan overleven met zakkenrollen. Hij draagt een brandmerk op zijn hand, een sleutel. Zo is hij voor de rest van zijn leven herkenbaar als een dief. Jokke kan een vak leren als leerjongen bij een smid. Hij noemt zich dan Jona en begint een nieuw leven.

Anna, een dienstmeisje, als kind is ze verkocht aan een wrede leerlooier. Ze is lief en zorgzaam maar ze is doodsbang van hekserij. Ze wordt verliefd op Andreas.

Andreas een adjudant in het garnizoen van Herenthals. Eerlijk, dapper, hij weet dat magie veel goeds kan doen. Hij houdt van Anna.

Nimué een Balansbewaker en begijn in Loven. Ze kan de Zwarte Raaf vernietigen.

De Zwarte Raaf een slechte heks die verantwoordelijk was voor de dood van Elise, de moeder van Nete. Ze wil nu ook Nete in haar macht krijgen.

Wolfert een soldaat, wreed en vals. Hij bestelt Nete, hij haat haar en wordt door de Zwarte Raaf gebruikt om Nete te vinden.

Lodewijck van Rode een priester in Loven. Hij is de broer van Nete. Hij haat heksen en wil ze allemaal op de brandstapel.

Inhoud

Als haar vader, een chirurgijn, overlijdt moet Nete halsoverkop vluchten uit haar dorp Molle. Ze trekt naar Herenthals en ziet onderweg in een visioen de beeltenis van haar moeder met een baby. Nete denkt nu dat ze

een zusje heeft. Ze krijgt hulp van Koenraedt, een collega van haar vader, en zijn dienstmeisje Anna. Als Wolfert, een soldaat haar geld wilt stelen wordt ze gered door het boefje Jokke en door Andreas, de adjudant. Ze gaat wonen in Lyere bij Flien, een kruidenvrouw. Die vertelt haar dat haar moeder, Elise, op de brandstapel gestorven is door toedoen van een heks die zich de Zwarte Raaf noemt. Nete beseft dat ook zij over magische krachten beschikt. Die moet ze gebruiken om goed te doen, net zoals Flien. Ze vertrekt naar Loven om bij de begijn Nimué te leren hoe ze de Zwarte Raaf kan overwinnen.

In Loven vindt Nete Jokke weer, die zijn leven gebeterd heeft en bij een smid werkt. Ze wordt van hekserij beschuldigd door de priester Lodewijck van Rode en eindigt bijna op de brandstapel. Flien en Nimue kunnen de Zwarte Raaf overmeesteren, maar Flien overleeft het niet. Nete besluit bij Nimué in het begijnhof te blijven.

Perspectief

- Wie is de hoofdpersoon? Nete, het is haar verhaal, zij is de heldin!
- De schrijfster vertelt het verhaal in de derde persoon maar ze wisselt al meteen het perspectief, het gezichtspunt, in de eerste hoofdstukken: hoe merk je dat?
 - o Eerst lees je over de ouders van Nete. (inleiding)
 - o Dan volg je Nete zelf op haar vlucht uit Molle. (hoofdstuk 1)
 - o Dan ben je ineens met Jokke in Herenthals. (hoofdstuk 2)

Zo gaat het hele boek door. De meeste hoofdstukken zijn geschreven vanuit het gezichtspunt van Nete. Maar soms nemen andere personages het over. In hoofdstuk 2 ben je met Jokke op de markt. (p. 18). In hoofdstuk 12 volg je Anna (p. 59) en op bladzijde 125 zit je in het hoofd van Wolfert.

- Waarom doet de schrijfster dat? Door van gezichtspunt te wisselen kan ze de gevoelens van andere personages uitdiepen en duidelijker maken. Je ziet dus het verhaal van verschillende kanten. Het houdt ook de spanning erin!

Neem nu Anna Ze voelt als een vriendin, ze is lief en sympathiek en toch verraadt ze Nete door in Mechelen aan wal te gaan zoals Wolfert eist. (p.159)

- Had ze niet beter alles aan Nete verteld? Of hulp gevraagd aan de vriendelijke schipper?
- Voelde jij je ook een beetje verraden door Anna?

In de hoofdstukken vanuit het gezichtspunt van Anna lees je over haar vreselijke jeugd (p.168) en begrijp je beter waarom ze niet durft op te komen tegen de bedreigingen van Wolfert en waarom ze jaloers is (p. 214). Ze is bang en onzeker en dan doe je soms domme dingen.

Ook het personage van Jokke evolueert doorheen het boek en dat wordt duidelijker in 'zijn' hoofdstukken.

- Kun je beschrijven hoe hij verandert? Het boefje dat zonder erbarmen een doofstom kind besteelt (p. 18) blijkt toch een geweten te hebben, hij werkt keihard om zijn leven te beteren en komt Nete verschillende keren te hulp. “We blijven elkaar redden.” (p. 254). Misschien hebben ze zelfs ooit een toekomst samen.
- Welke aanwijzing geeft de schrijfster om de evolutie van Jokke duidelijk te maken? Ze laat hem zijn naam veranderen. Toen hij nog een beurzensnijder was heette hij Jokke, als dappere trouwe leerling van de smid en vriend van Nete wordt hij stevast als Jona aangeduid. Zijn geboortenaam (p. 44).

Wie is Lodewijck Van Rode?

De moeder van Nete, Elise, werd op haar dertiende tegen haar zin uitgehuwelijkt aan Willem Van Rode, maar wilde eigenlijk begijn worden. Daarom vluchtte ze vaak naar het begijnhof, ook toen haar zoon Lodewijck geboren werd. De jongen werd opgevoed door een oude meid. Als haar man ontdekt waar Elise haar tijd doorbrengt beschuldigt hij haar van hekserij en jaagt haar weg. Een paar jaar later sterft hij aan de pest. De kleine Lodewijck moet bij hatelijke neven gaan wonen en gaat voor priester studeren zodat hij heksen als zijn moeder kan vervolgen.

- Waarom is hij zo verbitterd? Hij voelt zich in de steek gelaten door zijn moeder.

Dit personage komt pas helemaal op het eind voor in het boek.

- Is het een verrassing voor je dat hij de broer van Nete blijkt te zijn?

Nete dacht dat ze een zus had: “mijn gevoel zegt dat het een zus is.” (p. 56) en het staat ook op de achterkant.

- Je wordt dus op het verkeerde been gezet. Wat vind je daarvan?
- Wat denkt Nete er zelf van? “Zij was degene die blind was.” (p. 287) Wat kan de schrijfster hiermee bedoelen?

Familie is niet altijd een garantie voor liefde: de vader van Lodewijck gaf niets om zijn zoon en de familie van Anna verkocht haar aan de leerlooier (p.146 en 168).

Anna, Flien en Nimué zijn dan misschien niet haar echte zussen maar ze zijn haar veel meer waard dan bloedverwanten, ze houden echt van Nete.

Genre

Wat voor soort boek is dit?

- Is het een **historisch** verhaal? Ja, het speelt in de middeleeuwen.
- Hoe weet je dat? De jaartallen boven ieder deel: 1459 en 1473.

Sommige plaatsen hebben een oude naam: Molle, Lyere, Loven. Snapte je dat het over Lier, Mol en Leuven ging?

- Hoe delen we nu ons land in? Provincies, gewesten, arrondissementen, steden, dorpen.
- Hoe deden ze dat in de tijd van Nete? De mensen woonden toen in het gebied dat eigendom was van de adel of de kerk, zo had je het hertogdom van Brabant, de Heerlijkheid Mechelen, het prinsbisdom Luik.
- Weet jij hoe jouw streek vroeger genoemd werd?

Het is ook een **fantasie** verhaal, over magie en bovennatuurlijke krachten.

- Wanneer merk je dat voor het eerst? Nete ziet in het water haar moeder en een baby (p. 20)

In de loop van het boek wordt magie alsmaar belangrijker Nete ontdekt dat ze niet alleen aanleg heeft voor geneeskunde maar ook over magische krachten beschikt.

Je kunt de personages indelen in 'gewone' mensen en zij die toverkracht hebben.

- Wie zijn de gewone mensen? De vader van Nete, Rikke – Koenraedt – Jokke – Anna – Andreas – Wolfert – Lodewijck Van Rode – Luuk enz.
- Wie heeft toverkracht? Elise – Nete – Flien – Nimué – de Zwarte Raaf

Historische details

- De schrijfster heeft heel wat historische details in het verhaal verweven en ze gebruikt oude uitdrukkingen en gebruiken. Kun je voorbeelden geven?
 - Brieven worden op een rol perkament geschreven (p. 22)
 - Dieven worden gebrandmerkt (p. 20) (Die gruwelijke gewoonte bestaat hier niet meer maar de uitdrukking 'brandmerken' nog wel!)
 - Anna draagt 'hozen' om paard te rijden, dat is dus een broek (p. 57)
 - Andreas schenkt haar een slap bier in: een glas of een kruik (p. 60)
 - Geneesheren geven zieken een aderlating (p. 36)
 - De meisjes slapen op een stromatras (p. 57)
 - Geld werd niet op een bankrekening geplaatst maar in bewaring gegeven bij een geldwisselaar van een Lombardhuis (p. 148)
 - Heksen worden verbrand
- Waarom geeft de schrijfster al die details? Dat doet ze om het verhaal zo echt mogelijk te maken.
- Wat vind je daarvan? Leuk, want zo begrijp je beter hoe het was om in die tijd te leven. Het is fijn om nieuwe woorden en gebruiken te leren kennen. Of vind je het lastig en moeilijk? Ben je dingen gaan opzoeken op het internet of had je liever een verklarende woordenlijst achterin het boek willen hebben?

Taal en stijl

- Leest dit boek makkelijk en vlot?
- Vond je het spannend?
- De schrijfster gebruikt mooie beelden en heeft oog voor detail. Kan je voorbeelden geven? Bij een online-bijeenkomst kunnen de juryleden op voorhand citaten delen via www.padlet.com bijv. Lees eens hardop de laatste alinea van bladzijde 12: je voelt bijna zelf hoe de tekening van de bladeren in haar huid staan. Of op bladzijde 100 de beschrijving van het ven in het zonlicht. En op p.128: "... de hele zomer lang had ze Fliens lessen als zonlicht in zich opgenomen."
Je vindt er vast nog veel meer!

Soms komen er ook heel moderne woorden in voor, die mensen in de middeleeuwen nog niet kenden. Nu vinden we die heel gewoon maar een taal verandert voortdurend met de tijd mee. Het is interessant om daar eens op te letten als je een boek leest dat in het verleden speelt. Je kan deze opdracht ook meegeven op voorhand en bij een online bijeenkomst een woordenwolk laten maken hiermee via www.woordwolk.nl.

Bijvoorbeeld:

- Pagina 15: "Na enkele klungelige slagen kreeg ze er **grip** op."
- Pagina 40: "Nete zag Anna in de gang staan en ging haar nog een **knuffel** geven."
- Op bladzijde 15 roept Nete "**Papa!** Wat moet ik doen?"
Papa en mama zijn leenwoorden uit het Frans en voor het eerst aangetroffen in 1663! Kinderen noemden hun ouders gewoon vader en moeder. Dat klinkt nu wel veel plechtiger!
- Er wordt vaak thee gedronken, maar dat is geen thee zoals we die nu kennen. "**De kop hete thee**" die Flien haar op bladzijde 69 geeft is een aftreksel van kruiden en bloemen. Het woord thee komt uit het Chinees en werd pas in de zeventiende eeuw in de Nederlanden bekend, toen koopli Chinese thee meebrachten uit het oosten.

Het gebruik van moderne woorden in een tijd waarin ze nog niet gebruikt werden heet anachronisme. De schrijfster van dit boek maakt zo het verhaal toegankelijker.

Je kunt vast nog meer moderne woorden en termen vinden en dan op wikipedia zoeken wat hun oorsprong is. Dat is een leuk spel!

2. VERWERKING

Over heksen en magie...

Tegenwoordig geloven we niet meer in heksen, veel dingen waarvan heksen vroeger beschuldigd werden zoals ziekten, epidemieën en natuurverschijnselen hebben nu een wetenschappelijke verklaring. Anderen de schuld geven is onzin.

Magie en toverkracht is nu een heel dankbaar onderwerp voor spannende boeken. Je hebt er vast al veel gelezen! Alle Harry Potter boeken, natuurlijk of "De heksen" van Roald Dahl en "Niet zomaar een heks" van Eva Ibbotson.

In dit boek zijn heksen slecht en de balansbewakers zijn de vrouwen die op een goede manier met magie omgaan.

Flien zegt het zo: "Af en toe wordt er iemand geboren met de gave om de balans te beïnvloeden en magie te beoefenen. ... Met die gave kan je zowel de natuurkrachten in balans en harmonie brengen, als ze uit hun balans rukken." (p.121)

Flien gebruikt methoden die Nete heel wonderlijk vindt maar die niets met hekserij te maken hebben en nu normaal zijn. Dat doet ze met kruiden maar ook met psychologie.

- Heb jij dat ook gemerkt? Kun je voorbeelden geven?
 - Kalmerende kruidenthee en ademhalingsoefeningen (p.135)
 - "Ze ademde diep en zocht haar wezenskern. (p. 273)
 - Tegenwoordig noemen we dat mindfulness, homeopathie, natuurgeneeskunde, yoga... noem maar op.
- "Wij waken over de balans tussen de natuurkrachten." (p.121) zegt Flien. Wat zouden balansbewakers in onze moderne tijd kunnen doen?
- Zou het niet fijn zijn als ze het evenwicht in de natuur konden herstellen waardoor alle klimaatproblemen en pandemieën opgelost waren?

Om over na te denken en samen na te praten

- Kun je parallellen vinden met nu?
- Waarom moet Nete weg uit haar dorp Molle? Ze is daar niet geboren; ze is een vreemdelinge. We zorgen eerst voor ons eigen volk, vinden de dorpelingen (p. 13 en 23). Gebeurt dat nu nog? Met vluchtelingen bijvoorbeeld?
- Stel je eens voor dat jij in de middeleeuwen leefde. Wie zou je dan zijn?
 - Een weeskind zoals Nete. Zonder familie of vrienden.
 - Een straatkind zoals Jokke of het doofstomme meisje. Straatkinderen worden aan hun lot overgelaten, zelfs goede mensen als Meester Koenraedt hebben geen medelijden. (p. 36)
 - Een dienstmeisje zoals Anna dat ooit moest werken in een leerlooierij?
 - Of ben je een soldaat zoals Andreas en Wolfert?
 - Of een kruidenvrouw zoals Flien.

- Meisjes verdienen minder dan jongens zegt Anna, hoe zit dat nu?
- Tegen welke moeilijkheden zou jij oplopen? Zou jij het overleven?

Een open einde

Lees de laatste zinnen hardop voor:

“Ze keek naar Anna en Andreas...” Enz.

- Hoe gaat het verder denk je? Blijft Nete in het begijnhof wonen? Of gaat ze later terug naar het huisje van Flien? En Jona?

Dit is wat je noemt een open einde. Het kan alle kanten uit; maar de schrijfster geeft wel een duidelijke hint dat Nete en Jona elkaar terug zullen zien.

- Wat vind je van zo'n open einde? Leuk, want zo kan ik nog verder fantaseren. Nee, ik weet liever meteen hoe het afloopt!

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.